

NOVA EVANGELIZACIJA

Josip Marčelić

Kroz nekoliko posljednjih godina Sv. otac papa Ivan Pavao II. opetovano poziva čitav katolički svijet na novu evangelizaciju kao pripremu za treće tisućljeće poslije Krista. Povezano s tim, u svim dijelovima Crkve i na različitim razinama razmišlja se i poduzima korake u cilju nove evangelizacije.

Da bismo uočili što Papa i Crkva misle pod novom evangelizacijom zaustavimo se najprije na evangelizaciji Isusa i prvotne Crkve, a zatim prijedimo na smisao nove evangelizacije i smjernice njezina ostvarenja u naše vrijeme.

I. EVANGELIZACIJA

Isusova evangelizacija

Ona nam je opisana u evanđeljima. Ovdje iznesimo njezine bitne elemente slijedeći Lukino evanđelje.

1. U svojoj nastupnoj propovijedi u Nazaretskoj sinagogi Isus za sebe kaže:

"Na meni je Duh Gospodnji, jer me pomazao. Poslao me da donesem Radosnu vijest siromasima, da navijestim oslobodenje zarobljenicima i vraćanje vida slijepcima, da oslobodim potlačene, da proglasim godinu milosti Gospodnje." I pošto je pročitao gornje riječi proroka Izaije, nastavio je: "Danas se ovo Pismo, koje ste čuli svojim ušima, ispunilo." (Lk 4,18-21).

U ovim Isusovim riječima jasno vidimo bit njegove evangelizacije: ona je u kidanju svih okova koji sputavaju čovjeka i donosi puninu Božjega blagoslova.

Čitavim svojim naviještanjem i djelovanjem Isus će očitovati što to proštvo znači u njegovu djelovanju: on izgoni davle (Lk 4, 31-37), ozdravlja bolesne (usp. Lk 4,38-41), propovijeda po svim gradovima Radosnu vijest o kraljevstvu Božjem (usp. Lk 4,43-44), oprašta grijehe (usp. Lk 5,17-26; 7,36-50), poziva grešnike na obraćenje (usp. Lk 5,27-32), uskrisuje mrtve (usp. Lk 7,11-17).

2. Plod je tog Isusovog naviještanja da njegovi učenici u njemu prepoznaju obećanog Mesiju (usp. Lk 9,18-21). Tek poslije toga Isus uvodi apostole dublje u svoju mesijansku tajnu, govoreći im u tri navrata kako on treba da bude mučen, ubijen i treći dan da uskrsne (usp. Lk 9,22; 9,44-45; 18,31-34).

3. A poslije svoga uskrsnuća Isus otkriva učenicima na putu u Emaus:

- da je prema Pismima (Mojsijevu zakonu, Prorocima i Psalmima) trebao trpjeti i treći dan uskrsnuti od mrtvih;
- da im je to naviještao;

- da na temelju njegova imena trebaju naviještati obraćenje i oproštenje grijeha svim narodima, počevši od Jeruzalema;
- da to oni trebaju svjedočiti (usp. Lk 24,44-47).

4. U Isusovoj evangelizaciji presudno je da se osobe s njim osobno susretnu i za njega opredijele, poput apostola i drugih (npr. Zakeja, Lk 19,1-10, skrušene grešnice, Lk 7,36-50, razbojnika na križu, Lk 23,42-43).

5. Iz prihvaćanja Isusa kao svoga Gospodina slijedit će obraćenje i promjena čitavog života, kao kod Levija (Lk 5,1-11) i ostalih apostola, Marije Magdalene, Zakeja i drugih. Prihvaćanje Isusova naviještanja Božjega kraljevstva znači i opredjeljenje za Krista kao i promjenu čitavog svog života. Treba ići za Kristom i nositi svoj križ (usp. Lk 9,23 sl), treba živjeti s njim.¹

Evangelizacija apostola i prvotne Crkve

Ona je posebno opisana u Djelima apostolskim. Iznesimo njezine bitne oznake:

- apostoli su svjedoci uskrsnulog Gospodina u snazi Duha (usp. Dj 1,4-8; 2,14-36 i dr.);
- na njihov svjedočki navještaj brojni ljudi se obraćaju i daju krstiti (usp. Dj 2,37-41 i dr.);
- prihvaćajući Krista ulaze u zajednicu Crkve i duboko žive njezino zajedništvo (usp. Dj 2,42-47; 4,32-35 i dr);
- prihvativši Krista oni dalje naviještaju njega uskrsnuloga i Radosnu vijest; to se posebno vidi kod obraćenja Pavlova (usp. Dj 9,1-3; 13-28; Pavlove poslanice nam zorno pokazuju njegovu apostolsku revnost);
- apostole pri evangelizaciji prate znakovi: npr. ozdravljenje uzetoga na vratima Hrama na riječ Petrovu (Dj 3), čudesni znakovi preko ruku Pavla i Barnabe (usp. Dj 14,3; 5,12-14).²

Dakle, prvotna Crkva u svojoj evangelizaciji:

- svjedočki naviješta raspetog i uskrsnulog Gospodina (usp. Petar, Pavao),
- to se ostvaruje u zajednici i kroz život zajednice,

¹ Papa Pavao VI. ističe slijedeće oznake Isusove evangelizacije: njegovo svjedočanstvo (*Evangelii Nuntiandi* 1975, EN 6); navještaj kraljevstva Božjega (EN 8; usp. Ivan Pavao II, *Redemptoris Missio* 1990, RM 12-16); navještaj spasenja koje oslobada (EN 9); naviještanje neumorno, puno odricanja, spremno na križ (EN 10-11); naviještanje koje prate evandeoski znakovi (EN 12).

² Papa Pavao VI. iznosi slijedeće oznake evangelizacije Crkve: Crkva ima bitno poslanje evangelizacije (EN 13-14); ona započinje evangelizaciju evangelizirajući sebe (EN 15,4); poslije toga šalje glasnike evandela (15,6); evangelizacija obuhvaća cjelinu čovjeka i njegova života, kako pojedinca tako i društva (EN 17-20); od prvotne je važnosti svjedočanstvo života (EN 21); potrebno je izričito naviještati Krista (EN 22); cilj evangelizacije je opredjeljenje za Krista čitavim srcem, što se očituje vidljivim ulaženjem u zajednicu vjernika i preobrazbom života (EN 23); tko je evangeliziran postaje u svoje vrijeme evangelizator (EN 24).

- ona vodi k susretu i opredjeljenju za Krista,
- i čitav život egzistencijalno usmjeruje Kristu i braći.

Pogled na evangelizaciju kroz povijest Crkve

Da bismo bolje uočili zahtjeve nove evangelizacije iznesimo bitne etape evangelizacije kroz povijest Crkve.

- Crkva uvijek živi evanđelje i trajno ga naviješta ljudima da bi se opredijelili za Krista. Ona kerigmatski naviješta ljudima Krista i katehizira one koji su se već opredijelili za njega.

- U prvim vijekovima Crkva posebno zahtjevno vrši kerigmatski navještaj preko katekumenata: kandidati za krštenje kroz živo svjedočanstvo crkvene zajednice susreću se s Gospodinom i po vjeri i krštenju opredjeljuju se za Krista.³

- Kada je kršćanstvo, poslije Konstantinova edikta i kasnije, dobilo slobodu i na svoj način proželo javni život, katekumenat postepeno gubi svoju prvotnu zahtjevnost. Krštenje se naime dijeli u dječjoj sobi, a obitelj, Crkva i društveni ambijent na svoj način pomažu kršteniku da u odrasloj dobi prihvati kršćanstvo i Krista osobnim opredjeljenjem.

- U srednjem vijeku katekumenat je još manje djelotvoran na planu osobnog opredjeljenja. On sve više postaje vanjska formalnost.

- To se još više očituje u novom vijeku i modernom vremenu kada je društveni život odijeljen i otuđen od Crkve. Tako su mnogi kršteni kao djeca, ali jer nije bilo djelotvornog katekumenata, oni nisu naknadno prihvatili svoje krštenje i nisu se opredijelili za Krista. Pretpostavljalo se je naime da su prihvatili krštenje time što su katehizirani. No, suvremeni događaji i očitovanje tog kršćanstva pokazuje da mnogi od njih nisu prihvatili Isusa Krista, da nisu evangelizirani, te da je potrebna njihova evangelizacija.⁴

II. NOVA EVANGELIZACIJA

Kada Papa Ivan Pavao II. u novije vrijeme upotrebljava izraz "nova evangelizacija", mislim da ima pred očima dvije stvarnosti: navještanje evanđelja onima koji ga još uopće nisu upoznali niti prihvatili, kao i onima koji su već kršteni, a svoje krštenje ne žive dovoljno u punini.

a) Pavao VI. i Ivan Pavao II. jasno ističu da misijsko poslanje Crkve obuhvaća sve ljude (RM 3; EN 49), prema Isusovim riječima poslanja svim narodima (usp. Mt 28,19-20). Prvi navještaj evanđelja upućen je onima koji su daleko od Crkve (EN 51).

³ Usp. H. Mühlen, *Temeljno opredjeljenje*, Jelsa 1986, str. 129-132.

⁴ Usp. H. Mühlen, *Temeljno opredjeljenje*, str. 36-40.

Pavao VI. ističe da je u svakoj novoj etapi povijesti Crkva mučena mišlju kako navijestiti Isusa Krista, koga poslati kao evangelizatora, kako govoriti tim ljudima da čuju navještaj evanđelja (EN 22). Potrebno je stoga dobro poznavati ambijent modernog svijeta i Crkve u suvremenom društvu za sadašnje evangeliziranje, kako to opširno i detaljno ističu naši biskupi.⁵

b) Međutim, Crkva treba naviještati evanđelje i onima koji su kršteni, a ne žive svoje krštenje (EN 56; usp. 52). Oni naime nisu susreli Krista niti su se za njega opredijelili, te ne žive s njim niti u njemu rastu. Na to upućuje i Ivan Pavao II. govoreći o djeci koja su primila krštenje u ranoj dobi, ali nisu primila nikakvu inicijaciju u vjeri, nisu osobno i izričito susrela Krista. Ima i krštene mladeži koja nije posve predala svoj život Isusu. I njima je potreban prvi navještaj vjere kroz katahezu, tj. prva evangelizacija (CT 19.2; usp. 44).⁶

c) Na šestom simpoziju europskih biskupa (god. 1985) istaknuo je kard. G. Danneels da se evangelizacija u Europi mora sve više baviti odsutnošću Boga. I u krajevima koji su ostali jako kršćanski, i u srcu svakog vjernika, ateizam, teorijski ili praktični, ostavlja svoj pečat.⁷ Činjenice su naime očigledne:

- ima veliki broj krštenih koji u svom životu ne vrše ni vanjske zahtjeve kršćanskog života (npr. nedjeljna misa),
- brojni krštenici ne žive sakramentalni život,
- njihov cjelokupni život nije prožet kršćanskim načelima,
- mnogi nečujno otpadaju od Crkve. I, kako ističe H. Mühlen, to se događa bezbolno. Znači da kršćanstvo nije zahvatilo njihovo srce, te ih to ne kida i ne boli.⁸

d) Ivan Pavao II. zgodno je sažeo bit nove evangelizacije riječima: "Gledajte u budućnost s obvezom nove evangelizacije, koja je nova u svojem žaru, nova u svojim metodama i nova u svojim izražajima" (Haiti, 1983). Od tada veoma često u raznim prigodama govori o novoj evangelizaciji, kao pripravi za jubilej 2.000, bilo da se obraća čitavoj Crkvi, biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama, obiteljima, mladeži, svim vjernim kršćanima, pa i ostalim kršćanskim zajednicama.

Značajno je kako Ivan Pavao II. govori o novoj evangelizaciji u apostolskoj pobudnici *Christifideles laici*: "Nova evangelizacija ide za oblikovanjem zrelih kršćanskih zajednica u kojima vjera oslobađa i ostvaruje sav svoj izvorni smisao osobnog pristajanja uz Krista i uz njegovo Evanđelje, susreta i sakramentalnog zajedništva s njime, života u djelotvornoj ljubavi i u služanju" (CL 34). Vjernici laici imaju aktivnu i odgovornu ulogu u sudjelovanju u životu zajednice i po svojem nezamjenjivom svjedočenju, kao i u zanosu i misionarskom djelovanju prema onima koji još ne vjeruju ili više ne žive vjeru primljenu krštenjem (usp. CL 34).

⁵ Biskupi Jugoslavije, *Radosno navještanje evanđelja i odgoj u vjeri*. Temeljne smjernice o obnovi religioznog odgoja i kateheze, KS, Zagreb 1983, br. 5-17.

⁶ Apostolska pobudnica pape Ivana Pavla II, *Catechesi tradendae* (CT), 1979.

⁷ Vijeće biskupskih konferencija Evrope, *Evangelizirati sekulariziranu Evropu*. Šesti simpozij evropskih biskupa, Rim 7-11. listopada 1985, KS, Zagreb 1986, Prvi dio, I, usp. tak. Prvi dio, II-VI.

⁸ Usp. H. Mühlen, *Temeljno opredjelenje*. Izlaz iz krize I, Jelsa 1986, str. 17.

Papa pri tome razlikuje novu evangelizaciju i naviještanje evanđelja među narodima, a u jednoj i drugoj vjernici laici imaju nezamjenjivu ulogu, jer imaju i specifično misionarsko zvanje (usp. CL 35).

U enciklici *Redemptoris Missio* (RM)⁹ Ivan Pavao II. posebno govori o "novoj evangelizaciji" ili "ponovnoj evangelizaciji" na prostorima starog kršćanstva, a katkada i mladih Crkava, gdje su čitave grupe krštenih izgubile živi smisao vjere ili se više ne smatraju članovima Crkve i žive udaljeni od Krista i evanđelja (RM 33,4). Imajući u vidu skorí početak trećeg tisućljeća ističe kako nas kršćanska nada podržava u nastojanju da se posve angažiramo u novoj evangelizaciji i u općim misijama moleći kako nas je Isus naučio: "Dođi kraljevstvo tvoje, budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji" (Mt 6,10). Pripremajući se na proslavu jubileja 2.000, čitava Crkva se sve više angažira u novom misijskom došašću (RM 86,2-3).

Ivan Pavao II, prema tome, jasno razlikuje novu evangelizaciju i opće misije, te potiče na jedno i drugo.

e) Nova evangelizacija ide za tim da već krštenima omogući susret s Isusom Kristom i da pomogne pri opredjeljenju za Krista i u životu s Kristom. Tu imamo nekoliko susljednih koraka, kao i kod Isusove evangelizacije i evangelizacije prvotne Crkve:

- svjedočki navještaj Isusa Krista,¹⁰
- po zajednici Crkve,
- poziv na obraćenje i krštenje,¹¹
- susret s Isusom Kristom,
- opredjeljenje za Isusa Krista,
- život s Kristom.

Novi svjedoci

U novoj evangelizaciji čini se temeljnim novo svjedočenje za Isusa Krista i njegovo evanđelje.

Isus je naime poslao apostole da budu njegovi svjedoci, svjedoci njegove muke, smrti i uskrsnuća (usp. Dj 1,8). Važnost svjedoka naglašava Pavao VI: "Suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje, odnosno ako sluša učitelje, sluša ih jer su svjedoci" (EN 41).¹² Ivan Pavao II. ističe da je potrebno svjedočanstvo misionara, kršćanske obitelji i crkvene zajednice (RM 42-43).¹³ Potrebno je izričito i živo svjedočanstvo o Isusu modernim sredstvima koja suvremeni čovjek razumije i prihvaća (EN 42; 45). Nužan je osoban susret s osobama kako je to Isus činio (npr. susret s Nikodemom, Zakejem, Samaritjankom, farizejem Šimunom, EN 46).

⁹ Enciklika pape Ivana Pavla II, *Redemptoris missio*, 1990.

¹⁰ Usp. EN 27; RM 4-8; 44-45; *Evangelizirati sekulariziranu Evropu*, Drugi dio, 8-9.

¹¹ Usp. RM 46-47.

¹² Usp. Biskupi Jugoslavije, *Radosno naviještanje evanđelja...*, br. 21, 27.

¹³ Usp. Biskupi Jugoslavije, *Radosno naviještanje evanđelja...*, br. 69-71.

Nažalost, gledajući naš sadašnji kršćanski naraštaj vidimo da on nije doživio kerigmu, nije susreo Gospodina i nije se opredijelio za njega svojim čitavim bićem, makar je kršten. Treba nadoknaditi taj manjak. Treba im pružiti kerigmu.

U našem vremenu to svjedočanstvo ne pruža dovoljno ni kršćanska obitelj, ni kršćanska zajednica, još manje širi životni ambijenat, te su stoga potrebni živi svjedoci.

Prvi je, dakle, korak u novoj evangelizaciji oblikovati nove svjedoke evanđelja, koji će poput apostola i prve kršćanske zajednice riječju i životom osobno svjedočiti o Kristu, raspetom i uskrsnulom! Potrebni su nam novi evangelizatori, novi svjedoci.

Laički svjedoci

a) Evanđelje treba da naviješta čitava Crkva (EN 59-60; RM 61-62), ali su u Crkvi različite službe (EN 66; 73).

b) Tako su posebno pozvani na naviještanje evanđelja Papa (EN 67; RM 63-64), biskupi (EN 68; RM 63-64) i svećenici (EN 68; RM 67-68), redovnici (EN 69; RM 65-66), laici (EN 70; RM 71), obitelji (EN 71), mladi (EN 72), katehisti (RM 73 sl).

U novoj evangelizaciji i općim misljama veoma je važno naglasiti da su laici misionari snagom krštenja. To je istaknuo i Drugi vatikanski. Po njima Crkva ulazi u sve pore ljudskog društva i može na odgovarajući način prožeti to društvo i navijestiti mu evanđelje kroz svjedočanstvo života, biti kao kvasac što prožimlje tijesto i mijenja ga (RM 71-72; EN 70-72).

Djelo evangelizacije po različitim službama doprinosi djelotvornijem naviještanju evanđelja. Crkva zaista tada nastupa kao Tijelo Kristovo u kojem ima različitih udova, različitih darova i službi, a svi pomažu na izgradnju jednoga tijela i svjedoče za istog Gospodina i njegovo kraljevstvo (usp. 1 Kor 12; EN 73; RM 73-74).

Od presudne je važnosti da Crkva oblikuje među laicima nove svjedoke uskrslog Gospodina, koji će svjedočiti evanđelje u obiteljima, na radnim mjestima i na svim područjima ljudskog života i djelovanja (usp. EN 18-23; RM 37-38; 52-54). Bez svjedoka laika nova evangelizacija se ne može djelotvorno provesti. Na taj angažman laika u Crkvi upozorio je Drugi vatikanski, kao i spomenute papinske enciklike. Posebno o tome govori papa Ivan Pavao II. u *Christifideles laici* (CL):¹⁴ svijet postaje mjesto i sredstvo kršćanskog poziva vjernika laika (CL 15), oni se posvećuju u svijetu (CL 17), oni su poslani da naviještaju evanđelje posebno u sadašnjoj Crkvi i svijetu (CL 33-35; 36-44).

Na poseban način ponavljaju se vremena prvih vijekova kada su vjernici laici živo i aktivno evangelizirali Crkvu i svijet. O širenju Crkve kroz prva tri stoljeća, za vrijeme progonstava, piše Harnack: "Nema sumnje da je zapaženo misionarsko širenje (kršćanstva) bilo djelo neprofesionalnih

¹⁴ Apostolska pobudnica Ivana Pavla II, *Christifideles Laici* (CL). O pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu (1988), KS, Zagreb 1990.

misionara. (...) Bilo je karakteristično za ovu religiju da je svaki njezin član, ako je bio pravi pripadnik, radio ujedno i na njezinom širenju."¹⁵ Jungmann uz to pripominje: "Svaki pravi kršćanin, bio on trgovac, rob, pisac, bio je ujedno misionar svojim držanjem i svakodnevnim vladanjem."¹⁶ To je zahtjev života i djelovanja Crkve u suvremenom svijetu.

Susret s uskrsnulim Gospodinom

a) Nema obraćenja i predanja Isusu Kristu bez živog susreta s njim. A taj susret redovito posreduje Crkva, njezini članovi, kler i laici. Gospodin se naime može susresti s čovjekom na više načina. U evanđeljima vidimo kako Isus pristupa ljudima: kroz njihove krize i teškoće, preko znakova koje čini, preko riječi prijatelja koji nekoga pozivaju k Isusu, po svojem izričitom pozivu upućenom nekome, ili pak preko apostola koje šalje u svijet da svjedoče za njega.

I u naše vrijeme Gospodin privodi k sebi ljude na različite načine, kako nam svjedoče brojni obraćenici: preko ljepote prirode, preko kriza života, kroz tragediju povijesti, kroz velikodušnost ljubavi, preko riječi Pisma, po svjedočanstvu svjedoka vjere, po životu Crkve (usp. obraćenici, npr. Frossard, Carrel i dr.). I onda kada Isus nekoga osobno susretne, kao što je to bio slučaj susreta s Pavlom pred Damaskom, on ga šalje Crkvi neka ga ona uvede u puninu zajedništva s njim, po krštenju, i neka mu pomaže u rastu vjere u zajednici Crkve (usp. Dj 9,11-19).

b) Ivan Pavao II. jasno razlikuje prvi i drugi navještaj evanđelja, kerigmu i katehezu. Prvi navještaj (kerigma) budi obraćenje, dok kateheza gradi na tom obraćenju i ima dvostruki cilj: pomoći sazrijevanju početne vjere i odgajati pravog Kristovog učenika (CT 19,1). Kateheza vodi k punini početnu vjeru i svakodnevno hrani kršćanski život vjernika svih dobi, na razini spoznaje i života (CT 20,1; usp. 25).

A biskupi Europe ističu kako u današnjoj evangelizaciji Europe postoji nesklad mjere između kerigme i kateheze i kažu: "Većina katehiziranih nema vjere ili jako malo. Njihova prva evangelizacija (kerigma) mora se tek dogoditi. Zato će trebati u suvremenoj situaciji (u školi, župi, u raznim životnim i radnim sredinama) stvoriti 'mjesto' i 'trenutke' prvog navješćivanja."¹⁷ Biskupi naglašavaju: potrebna je prva evangelizacija, potrebne su nam nove metode i novi tip evangelizatora.¹⁸

U zajednici Crkve

a) Isus se susreće s ljudima posebno po zajednici Crkve koju je upravo za to ustanovio i poslao je da svjedoči za njega (Mt 28,19-20). Redoviti susret s uskrsnulim Gospodinom ostvaruje se u Crkvi, kroz zajed-

¹⁵ Navodi J.A. Jungmann *La liturgie des premiers siècles*, Du Cerf, Paris 1962, 120.

¹⁶ Usp. J.A. Jungmann *La liturgie...*, 120-121; J. Marčić, *Dijaloška struktura spasenja*, u: Zbornik "Logos kai mysterion", Makarska 1989, str. 143-144.

¹⁷ *Evangelizirati sekulariziranu Evropu*, Drugi dio, 8.

¹⁸ *Evangelizirati sekulariziranu Evropu*, nav. dj.

nicu vjere. Isus je na to upozorio na Posljednjoj večeri kada je molio Oca za jedinstvo onih koji će u njega povjerovati, jer će po njihovu zajedništvu svijet spoznati da je on od Oca poslan (usp. Iv 17,23). Zajedništvo prvotne Crkve bilo je znak i izazov već od početka Crkve za sve koji su promatrali kršćane "kako se ljube" (usp. Dj 2; 4). Razlog je tome što je Duh Božji prisutan u tome zajedništvu, koji je ujedno zajedništvo Oca i Sina. To je snaga zajedništva i ljubavi na koju upozorava sv. Ivan u svojoj prvoj poslanici (usp. 1 Iv 3,7-21). Na tu snagu ljubavi upućuje i sv. Pavao govoreći o Crkvi kao o Tijelu Kristovu (usp. I Kor 12,12-30) i u hvalospjevu ljubavi (1 Kor 13).

b) Naši biskupi ističu župsku zajednicu kao osnovnu evangelizacijsku zajednicu kod nas,¹⁹ a obitelj kao prvu evangelizacijsku zajednicu.²⁰ Kardinal B. Hume u završnom govoru simpozija o evangelizaciji Europe naglašava da je Crkva zajednica u Duhu i da je pozvana da po životu svoga zajedništva svjedoči drugima ono što sama živi. "Pozivamo druge da uđu u naše jedinstvo i naše zajedništvo. Osnovati zajednicu i biti svjedok drugima to je bitno isti poziv, kao što je Isus rekao Ivanovim učenicima: 'Dodite i vidite'."²¹

Svjedočanstvo dakle života kroz zajedništvo: "U svijetu u kojem ima nevolje, siromaštva i nepravde, pravi vjernik, zajednica vjernika mora donijeti Kristovo svjetlo i ljubav u tamu i patnju".²²

Crkva naime po svom jedinstvu i zajedništvu mora izazvati na pitanje kako joj je to moguće i upućivati na Boga i Isusa Krista, u kojemu joj je moguće ostvariti nešto takvo što nadilazi ljudske mogućnosti. To "zajedništvo u Duhu" je ono zajedništvo o kojemu govori Isus na Posljednjoj večeri (Iv 17).

Pavao VI. naglašava da je evangelizacija sigurno vezana uz svjedočanstvo jedinstva što ga pruža Crkva. U svojoj duhovnoj oporuci Isus kaže da je jedinstvo među njegovim sljedbenicima ne samo znak da su njegovi, nego također i znak da je on poslan od Oca. Evangelizacija zahtjeva življeno zajedništvo koje izgrađuje, jedinstvo u istini i ljubavi (EN 77). Djelo evangelizacije pretpostavlja kod navjestitelja evanđelja bratsku ljubav koja je u rastu prema onima koje evangelizira (EN 79).

Ivan Pavao II. ističe *crkvene bazične zajednice* koje pokazuju da su središta kršćanske formacije i misionarskog izjarivanja. Radi se o grupama kršćana na obiteljskoj razini ili nekog užeg kruga, koji se sastaju na molitvu, čitanje Pisma, katehezu, na razmišljanje o ljudskim i crkvenim problemima u vidu zajedničkog angažmana. One su znak vitalnosti Crkve, sredstva formacije i evangelizacije. One decentraliziraju zajednicu i župu, kojoj su uvijek korisne; ukorijenjuju se među običnim pukom i seljacima, postaju kvasac kršćanskog života, pažljive su prema posljednjima, angažiraju se u preobrazbi društva. One postaju sredstvo evangelizacije i prvog navještaja i izvor novih službi, dok prožete ljubavlju Kristovom pokazuju kako nadići razdiobe i rasizme.²³

¹⁹ *Radosno navještanje evanđelja*, 69.

²⁰ *Radosno navještanje evanđelja*, 71.

²¹ *Evanđeljztrati sekulariziranu Evropu*, Govor na kraju simpozija, III.

²² *Evanđeljztrati sekulariziranu Evropu*, Govor na kraju simpozija, III.

²³ Usp. RM 51; EN 58; *Radosno navještanje evanđelja*, 72.

I biskupi Europe ukazuju na male zajednice. Crkva naime ovisi o svjedočanstvu koje žive kršćani u srcu ljudske zajednice. Oni isijavaju vjeru i svojim načinom života postavljaju pitanja. I svi kršćani su pozvani da budu evangelizatori. Kršćanin redovito svjedoči u zajednici. Bilo bi redovito da to bude u župi. No ta su svjedočanstva mnogo izgubila na brzini. "Čini se da veliki dio snage svjedočenja i evandeoske živahnosti prelazi u male skupine u Crkvi (kršćanske bazične zajednice), kao što su, npr. molitvene grupe, skupine za obnovu, neokatekumenat, karizmatičke zajednice i druge. U njima se događa većina obraćenja u naše dane, dok su klasične strukture potisnute na područje 'podržavanja i usluga'. U njima susrećemo istinski misionarski rad u Europi."²⁴

Kidanje okova ropstva

Isus je došao ostvariti Izajjino proroštvo – osloboditi čovjeka od njegovih veriga u duši i srcu, u tijelu, u manjim i većim zajednicama. To svjedočanstvo treba da bude prožeto Duhom Kristovim i tada uvodi u svijet Kristov. Sjetimo se kako su sveci ostvarivali to oslobodenje čovjeka na veoma konkretan način, ali prožet duhom Kristovim: različiti redovi koji služe siromasima, bolesnima, sužnjima, neukima i dr. Kao suvremeni primjer možemo spomenuti Majku Tereziju, uz koju – hvala Bogu – ima mnoštvo drugih.

Popratni znakovi

Isus je navještanje kraljevstva Božjega potvrđivao različitim znakovima (ozdravljenja, čudesa, izgonjenja đavla). A rekao je apostolima da će i njihovo navještanje pratiti slični znakovi te se tako i događa (usp. Dj 3,1 sli; 5,15-16). Stvarno vidimo kako znakovi slični Isusovima prate Crkvu kroz sva vremena njezina navještanja evanđelja i života. Povijest Crkve govori o mnoštvu čudesa i ozdravljenja koja je Gospodin učinio po molitvama vjerovjesnika pri navještanju evanđelja. U naše vrijeme imamo slučaj Lurda gdje se i kritički istražuje čudesna ozdravljenja koja se tamo događaju. Dapače, čini se da Gospodin u najnovije vrijeme čini brojne znakove koji upućuju na njegovu prisutnost i spasiteljsko djelovanje te omogućuju susret s njim. Spomenuo bih u tom smislu događaje iz naših dana koje navodi P. Emilien Tardif.²⁵

Život prožet vjerom

Sin Božji dolazi k nama i postaje čovjekom. Uzima svu ljudsku zbilju i nju pobožanstvenjuje. Navještaj evanđelja treba također zahvatiti svu našu sadašnju stvarnost.

²⁴ *Evangelizirati sekulariziranu Evropu*, Drugi dio, 6.

²⁵ Usp. P. Emilien Tardif-Jos H. Prado Flores, *Isus me je učinio svjedokom*, Jelsa 1990, 6. izd.; P. Emilien Tardif-Jos H. Prado Flores, *Isus je Mesija*, Jelsa 1991.

Nalazimo se u epohalnom povijesnom prijelazu. To se naziva post-moderno razdoblje. Isus treba da zahvati i ovo razdoblje sa svim njegovim djelovanjem i sve kulture po svim kontinentima, ne uništavajući nijednu kulturu nego je prožimajući (usp. RM 37-39). To je evandeoska inkulturacija. Ali, Krist mora biti uočljiv u toj zbilji. Kao što je snaga izlazila iz njega, dok je naučavao i djelovao, slično treba i sve zahvaćanje u konkretni život biti prožeto tom Kristovom snagom koja sve preobražava i stavlja u službu čovjeku i Bogu:

- kršćani pojedinci ili zajednica koji žive modernu znanost i stavljaju je u službu čovjeka;
- koji koriste modernu tehniku i izgrađuju novi svijet;
- koji ulaze u sadašnje probleme ekonomije, socijalnih pitanja, i ostalih teških životnih problema, ali ih prožimaju Kristovom ljubavlju i nalaze nova, evandeoska rješenja.

III. KAKO OSTVARITI NOVU EVANGELIZACIJU

Gore su izneseni glavni principi nove evangelizacije. Pokušajmo iznijeti neke konkretne korake, koji se već čine ili bi ih trebalo učiniti u tom usmjerenju, imajući pred očima posebno naša područja evangelizirana već krštenih vjernika.

Novi navjesticitelji u snazi Duha Svetoga

a) Isus je Crkvi povjerio zadaću naviještanja evanđelja. Dakle, ona je u svojoj cjelovitosti odgovorna za ostvarenje tog poslanja. (RM, 27)

Duh pokreće Crkvu na Duhove (usp. Dj 2).

On je trajni pokretač svake misijske djelatnosti Crkve.

Duh je protagonist evangelizacije i misijske djelatnosti Crkve (RM 21-30; usp. EN 75). Od presudne je važnosti da čitava Crkva, posebno po svojim laicima, postane evangelizatorska, jer jedino tako može ona prožeti tijesto života Kristovim kvascem (usp. RM 27 i dr.).

Imao sam prigodu da nekoliko puta posljednjih godina prisustvujem nekim susretima vjernika i da doživim kako vjernici laici svjedoče uskrsnulog Gospodina i evanđelje. Bilo je to, npr. u Rimu za vrijeme duhovnih vježba za svećenike čitavog svijeta 1990. godine,²⁶ na europskom seminaru za evangelizaciju na principu župskih ćelija (god. 1991. i 1992. u Milanu), kao i kod navještaja evanđelja sa strane neokatekumenskih zajednica u Splitu kroz zadnjih desetak godina. Osjetio sam kako Duh Božji djeluje preko tih laika, koji nisu završili nikakve teološke škole, a tako živo svjedoče o Isusu Kristu i njegovu evanđelju. Duboko me to dirnulo i uzradovalo. Današnja Crkva treba takve svjedoke i plamen evangelizacije zahvatit će današnji svijet (usp. Lk 12,49).

²⁶ Usp. Fr. Tom Forrest, C. Ss. R. (ed.), *Fishers of men. The Second Worldwide Retreat for Priests* (Vatican City 1990), Greenlawn Press, South Bend, IN, 1991.

Katekumenat za odrasle

Drugi vatikanski je dao smjernice za obnovu svih sakramenata. Poslije Sabora je izrađen obrednik katekumenata za primanje sakramenata inicijacije kod odraslih osoba. Taj je obrednik veoma značajan.²⁷

Crkva je, vođena Duhom, osjetila da je potrebno odrasle pripravnike na krštenje uvoditi u kršćanstvo i naviještati im Isusa Krista u malim crkvenim zajednicama, kako je to bilo u prvim stoljećima Crkve.

Svjesni smo da vjeru treba prenijeti svjedočenjem, životom, a ne samo poukom, intelektualnim izlaganjem istina. U ranijim vremenima to svjedočenje vjere, više ili manje, ostvarivala je kršćanska obitelj, te zajednica Crkve, kao i kršćanski ambijent. Nažalost, u naše dane sve su te tri komponente oslabile. Goruće je, stoga, potrebno da se oblikuju žive zajednice u kojima će pripravnici na sakramente inicijacije doživjeti vjeru, iskusiti otajstvo Uskrsnuloga u konkretnoj zajednici. To je ono na što upućuje *Obrednik inicijacije za odrasle*.

Makar je obrednik izdan godine 1972, mislim da nije dovoljno primijenjen u život naše Crkve i da bi trebalo učiniti sve da se doista primijeni u život, vodeći računa o konkretnim prilikama mjesnih Crkava. On treba da omogući susret s uskrsnulim Gospodinom u zajednici Crkve i opredjeljenje za Isusa. To je bitno. Bez toga sve ostalo je prazna ljuska.

Obrednik inicijacije predviđa živu župsku zajednicu koja će odrasle pripravnike uvoditi u iskustvo vjere, u susret s Gospodinom. No, pred širim životnim ambijentom u kojemu kršćani žive i djeluju, potrebna je uvijek nova toplina i svjetlo i snaga, pred hladnoćom života i sekularizacijom koja nas zapljuskuje. Stoga je i na tom području potrebna jedna živa župska zajednica, koja omogućuje svojim članovima da ostanu u snazi Duha i povezani s Uskrsnulim u svim iscrpljujućim zahtjevima života i hladnoćama koje im oduzimaju životnu snagu i polet. Ideal je Duhom Svetim prožeta cjelina župske zajednice. Da se on ostvari, čini se da je Duh Sveti posegnuo za postepenim koracima. On je pokrenuo u Crkvi u zadnje vrijeme veliki broj obnoviteljskih pokreta ili malih zajednica unutar župe.²⁸

Opredjeljenje za Krista

Bitno je za čovjeka da se susretne s Gospodinom i da se za njega opredijeli. Opredjeljenje je čin volje. Njime se predaje Gospodinu kao svome Gospodaru i Spasitelju. Pri tome je važno da se čin opredjeljenja očituje i na vanjski način: riječju i djelom, te pred zajednicom. Kod krštenja odraslih ti su elementi prisutni: krštenik očituje svoje predanje Gospodinu riječju i konkretnim vanjskim tjelesnim činima. To on čini i pred zajednicom Crkve. Potrebno je i kod već krštenih da se slično to opredjeljenje očituje riječju i djelom, te pred zajednicom. Razlog je tome, što se predaje čitava osoba Gospodinu, i što se predaje u okviru svog društvenog života i angažmana.

²⁷ Rimski obrednik: *Red pristupa odraslih u kršćanstvo* (RPDK) KS, Zagreb 1974.

²⁸ Usp. J. Marčelić, *Dijaloška struktura spasenja*, nav. dj. 141-143.

Stoga što je očitovanje opredjeljenja cjelovitije i osobnije, ima dublji utjecaj na osobu i na njezin život. O tome na široko razmišlja H. Mühlen u svojoj knjizi *Temeljno opredjeljenje*²⁹.

Moliti za dar Duha Svetoga

Vidjeli smo kako Ivan Pavao II. naziva Duha Svetoga temeljnim protagonistom evangelizacije. Potrebno je stoga moliti za dar Duha Svetoga, poput apostola pred prve Duhove. Moliti zajedno kao zajednica, moliti zajedno s Marijom kao i oni.

Ivan Pavao II. pri završetku svoje enciklike RM piše: "Crkva se mora sabrati u dvorani Posljednje večere s Marijom, Majkom Isusovom (Dj 1,14), kao i apostoli poslije Kristova uzašašća, da bi izmolila Duha i dobila snagu Duha i odvažnost da izvrši misijsko poslanje. I mi, još više od apostola, trebamo biti preobraženi i vođeni Duhom." (RM 92,2). Papa ovdje ističe dva elementa:

a) Moliti za dar Duha Svetoga. Sjetimo se kako je Isus uputio apostole neka ostanu u dvorani Posljednje večere i neka se mole za Očevu obećanje. Potrebna je ta ustrajna, pouzdana molitva za dar Duha. Da bi vatra Duha sišla na nas i svojim plamenom zahvatila drvo našega bića, moramo biti pripremljeni, oslobođeni naših ljudskih želja i planova. Jedina naša čežnja treba da bude Božji Duh i kraljevstvo Božje. Tada će planuti naše srce i čitavo biće žarom Duha Svetoga.

b) Papa ističe molitvu za dar Duha Svetoga upravljenu Bogu zajedno s Marijom. Marija je, naime, ispunjena Duhom Svetim. Ona je puna milosti i Duha, kako već anđeo ističe pri Navještenju. Ona moli zajedno s apostolima za dar Duha pred Duhove. Ona je posrednica utjelovljenja Sina Božjega te na posebni način posreduje i pri dolasku Duha Isusova. Ona je "sva usmjerena prema Kristu i zaokupljena objavom njegove spasiteljske snage" (RM 2), te nam je ujedno i uzor u tom predanju i nastojanju (RM 92,4).

Obnoviteljski pokreti

a) Obnoviteljski pokreti, koje je Duh Božji pokrenuo u Crkvi u pred-saborsko i posaborsko vrijeme, sadrže u sebi gore spomenute elemente nove evangelizacije na istaknuti način.

O njihovoj potrebi je bilo ranije više rečeno kada se je govorilo o crkvenim bazičnim zajednicama. Ima ih više, a mi spomenimo neke od njih:

- Cursillo, mali tečaj kršćanske vjere, nastao u Španjolskoj;
- Fokolarini ili Marijino djelo, nastalo u Italiji;
- Obnova u Duhu, ili Karizmatička obnova, nastala u SAD;
- Neokatekumenat, nastao u Španjolskoj, i drugi obnoviteljski pokreti.³⁰

²⁹ Usp. Mühlen, *Temeljno opredjeljenje*, str. 133-144.

³⁰ Usp. A. Favale (a cura di): *Movimenti ecclesiali contemporanei*. Dimensioni storiche, teologico-spirituali ed apostoliche, LAS, Roma 1982, 2. ed.

Kod svih navedenih obnoviteljskih pokreta temeljno je:

- svjedočenje za Krista, iz osobnog iskustva;
- u maloj zajednici Crkve;
- susret s uskrsnulim Gospodinom;
- opredjeljenje za Gospodina pred zajednicom i na izraziti vanjski način, koji obuhvaća dušu i tijelo;
- Isus postaje Gospodar života vjernika;
- rast u životu vjere.

Utješno je vidjeti kako Duh Sveti potiče vjernike na traženje i otvara u tim traženjima nove puteve evangelizacije. Potok je to "žive vode" koja sebi otvara put u novim vremenima na novi način - novom evangelizacijom.

b) H. Mühlen nastoji elemente, koje smo istaknuli kod obnoviteljskih pokreta, neposrednije oživjeti u okviru župske zajednice, tako da župska zajednica kao takva, a ne pojedini pokret kao župski ili nadžupski, nastoji omogućiti taj susret s Uskrsnulim u okviru za to prilagođenih seminara i obrednih slavlja. No, u tom slučaju trebamo imati župsku zajednicu ili barem jedan njezin središnji dio kao živu zajednicu Crkve, koja bi omogućila to iskustvo svjedočenja i susreta s Kristom kod onih koji obnavljaju svoje krštenje, odnosno sakramente inicijacije ili neke druge sakramente.³¹

"New evangelisation 2000"

Već nekoliko godina u Rimu izlazi glasilo *New evangelisation 2000*,³² u vidu pripreme na treće tisućljeće, koje potiče na traženje novih putova evangelizacije i ujedno iznosi neke pokušaje koji se poduzimaju širom svijeta u tom smjeru. Glasilo je prošireno diljem svijeta i za sada izlazi na desetak jezika. U njemu je riječ o novoj evangelizaciji kršćana, kao i o naviještanju evanđelja među narodima. Imamo primjera naviještanja evanđelja u župama, po ulicama ili po kućama, u raznim životnim okolnostima. Tu se vidi kako je ljubav dosjetljiva te iznalazi nove puteve i iskorištava svaku prigodu za evangelizaciju. U svemu tome je temeljno i bitno da se evanđelje svjedoči i da po osobnom iskustvu svjedoka sugovornik doživi Uskrsnuloga. To omogućuje susret s Gospodinom i opredjeljenje za njega te ulaženje u zajedništvo života s njim u Crkvi.³³

ZAKLJUČAK

U ovom osvrtu prvotno smo imali pred očima novu evangelizaciju već krštenih osoba, ali smo se osvrnuli i na prvu evangelizaciju nekrštenih. Pri novoj evangelizaciji smatramo temeljnim svjedoke Krista uskrsnuloga

³¹ Usp. H. Mühlen, *Neu mit Gott. Einübung in christliches Leben und Zeugnis*, Herder, Freiburg-Basel-Wien, 1990.

³² Adresa izdavača u Rimu je slijedeća: *New evangelisation 2000*, via Boezio 21, 00192 Rome, ITALY.

³³ Ako netko želi dobiti taj časopis, može se obratiti na gore naznačenu adresu i neka napiše na kojem jeziku ga želi primati.

u zajednici Crkve. Tek po njima ćemo imati evangelizaciju – svjedočenje o Isusu Kristu. Inače imamo prenošenje teoretskih spoznaja o Isusu Kristu i o drugim istinama vjere. Svjedok omogućuje susret s osobom Isusa Krista i opredjeljenje za njega. To je prvotna svrha evangelizacije.

Nastavak tog prvog koraka je život u zajedništvu s Kristom i rast u tom životu. To je onda drugi korak, korak katehizacije koja traje čitav život. Ako nema evangelizacije i opredjeljenja za Isusa Krista, suvišna je naknadna katehizacija. Evangelizacija je implantacija života s Kristom u srcu osobe, a katehizacija je razvijanje tog života. Ako se nije zasadio život, nema što rasti i nema se što uzgajati. To je onda nova veoma zahtjevna životna etapa, nužni nastavak prve.

Nekako se trajno plašim opasnosti intelektualiziranja evangelizacije, dok je ona konkretni život, egzistencijalna izazovna zbilja. Drugačije rečeno: opasnost je da *GOVORIMO O GOZBI*, umjesto da *PRIPREMIMO EVAN-DEOSKU GOZBU I NA NJU POZOVEMO LJUDE*.

NEW EVANGELISM

Summary

In the beginning of the third millenary John Paul II. sees merciful moment (kairo's) and he wants that the last decade of the second millenary is consecrated to new evangelism that the Church renewed welcomes the third Christ's millenary.

New evangelism is primary directed to already baptized persons who have not yet determined themselves properly for Christ. (*Evangelii nuntiandi*). But this papal bull is directed to the other Christians also to deepen their baptize. It, in wider sense, seizes also announcement of Gospel to the pagans. New evangelism should be new in its ardour, in its method and in its expression.

The author refers to evangelism of Jesus, then to evangelism of apostles and Church through its history, to point out fundamental directives of the new evangelism.

As the most important element of the new evangelism, he points out testimonial announcement of Gospel, as well as preparation for baptize in living small communities of Church.

Communion of Church that is lived, in small communities, becomes fundamental announcement of the new evangelism, point out bishops of Europe. In it, whole Church is engaged with very active part of the lay persons.